
ПАМ'ЯТІ ПЕТРА ЯКИМОВИЧА ГАВРИША

Лише два роки тому ми вітали Петра Якимовича Гавриша із 60-річчям. Для науковця така дата є ознакою не старості, а зрілості. І саме таку думку він підтверджував до останнього своєю енергією, численними працями, усім своїм життям. Але невблаганна та дуже швидко прогресуюча хвороба перекреслила мрії та починання. 25 жовтня 2018 р., у день урочистого святкування 100-річчя історичного факультету Полтавського педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, де Петро Якимович пропрацював 35 років, зупинилося серце невтомного трудівника, талановитого педагога і вченого. Відійшов мужньо, тихо, намагаючись нікому не завдавати зайвих прикрощів і клопотів, тому й не здогадувались про його хворобу друзі та колеги, і не могли повірити в його смерть до останнього.

Петро Якимович народився у с. Більськ Котелевського р-ну Полтавської обл., у сім'ї колгоспників. Таке місце народження не могло не вплинути на вибір професії, і допитливий юнак захопився археологією, про яку почав мріяти ще зі школи. І хоча з першого разу не вдалося вступити до університету, Петро Гавриш не полишив свою мрію. Працював у місцевому колгоспі, у 1974—1976 рр. проходив службу в армії. Потім закінчив підготовче відділення для трудової молоді при Харківському університеті, а 1978 р. став студентом історичного факультету цього вузу.

Ще в університетські роки брав активну участь у археологічних експедиціях під керівництвом Б.А. Шрамка, зокрема й у тих, що досліджували Більське городище. Саме у вузі обрав спеціалізацію — археологія раннього залізного віку.

З 1983 по 2018 р. Петро Якимович працює у Полтавському педагогічному інституті імені В.Г. Короленка (згодом — Полтавський національний педагогічний університет) на посаді викладача археології та історії, мав звання доцента. У 1984—2006 рр. П.Я. Гавриш здійснював археологічні дослідження поселенських і похо-

вальних пам'яток скіфського часу на Полтавщині та Сумщині, у басейнах Псла та Ворскли.

Саме він став ініціатором та організатором щорічної археологічної практики для студентів закладу, через яку пройшли сотні майбутніх істориків. Більше 10 учнів Петра Якимовича обрали фах археолога, деякі захистили кандидатські дисертації та працюють у наукових, музейних, освітніх установах Полтави, Києва, Опішного, Харкова.

П.Я. Гавриш чітко знав, чого хоче досягнути в житті. Не змігши спочатку закріпитися на Більському городищі, він проводить розвідки та розкопки в його околицях. Із 1987 по 1993 рр. Петро Якимович здійснює розкопки на Книшівському городищі та Броварському могильнику в Попсіллі. Розкопана значна суцільна площа городища (понад 5 000 м²), що дало змогу відстежити різноманітні сторони економічного та суспільного життя тогочасного населення, його релігійні вірування. Виявлені дослідником унікальні матеріали і донині не залишаються поза увагою вітчизняних та зарубіжних археологів.

Потім повертається у свої рідні місця, де протягом 1994—2006 рр. досліджував поселенську структуру, оборонну лінію Більського городища, навколишні кургани. 1996 р. він захистив кандидатську дисертацію «На-

селення скіфського часу басейну Середнього Псла».

П.Я. Гавриш — автор шести монографій і понад 100 статей. Варто відзначити його книжку «Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля)». Підтверджуючи українське прислів'я «Де родився, там і пригодився», учений і педагог стає літописцем свого рідного села. Саме малій батьківщині він присвятив книжки «Загадка стародавнього Гелона» (2010), «Більська давнина: нариси з історії села Більська на Полтавщині від

часу заснування до 1917 року» (2012), «Більське городище (місто Гелон): реалії та міфи. Історико-археологічне дослідження» (2016), «Більська мивщина: нариси з історії села Більськ на Полтавщині 1917—1991 років» (2017).

Прекрасний, люблячий, уважний чоловік, турботливий батько і дідусь, знаючий педагог і талановитий учений. Саме таким назавжди залишиться Петро Якимович Гавриш не тільки в серцях і думках своїх рідних та близьких, а й у пам'яті друзів, колег та учнів, усіх, хто знав і любив його.

*А.В. ГЕЙКО,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному*

МАРИНА ЙОСИПІВНА АБІКУЛОВА

---

3 жовтня 2018 р., після тривалої недуги, спочила у вічності херсонський археолог і музейник Марина Йосипівна Абікулова (1946—2018 рр.). Новітня історія музейної археології в Херсоні пов'язана в першу чергу саме з її іменем.

Народилася вона 15 лютого 1946 р. в місті Миколаїв. Свою наукову роботу розпочала у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї. Приймала участь у дослідженні античних пам'яток: поселення Дідова Хата, Радсад, Сіверсів Маяк, курганів. Гарною школою для молодого дослідника була робота у складі Ольвійської експедиції. Згодом, уже працюючи в Херсоні, М.Й. Абікулова закінчила історико-філологічний факультет Ростовського державного університету (1978 р.).

У відділі історії дореволюційного періоду Херсонського обласного краєзнавчого музею М.Й. Абікулова почала працювати з 13 лютого 1976 р. Від самого початку своєї роботи вона опікувалася переважно польовими археологічними дослідженнями музею: Білозерського городища; поселення Садиба Литвиненка (с. Станіслав Білозерського р-ну); городища Золотий Мис біля південно-східної околиці села Широка Балка Білозерського району, проводила охоронні розкопки курганів.

© Н.О. ГАВРИЛЮК, А.В. КОСТЕНКО, 2018

Але основною науковою темою, над якою вона працювала все життя і була знаним спеціалістом, були городища Нижнього Дніпра II ст. до н. е. — II ст. н. е., які вона знала досконало. Охоронні розкопки на Аннівському городищі, багатосезонні роботи на Любимівському городищі і остання експедиція у сезон 1991 р. на Великолепетиському городищі. Робота з